op i Flammer over hele Linjen. Da maa der gøres noget for dem, som i lange Tider har lidt under og er gaaet til Grunde ved Samfundsmoralens Rigorisme. Den Anskuelse, at Usædelighed derved fremmes, og en Overbefolkning vil blive Følgen, trænger endnu til Bevis. Livet former sig anderledes, end Filosoferne spaar.

R. H.

Lehnsmandens Hus.

Fru Redaktør! Tillad mig i Anledning af de Par Indvendinger, som Deres ærede Blad har fremført mod mit Skuespil »Lehnsmandens Hus«, at svare følgende: Jeg ved fuldt vel at værdsætte en god Tidstone i et historisk Stykke, ja, har selv i min Afhandling »Om dansk-historisk Skuespil« paavist mange »Kulturfejl« hos vore Digtere, lige ned til Ting som Kalkuner i Christiansens »Broder Rus« og »Juletræ« i Strindbergs »Gildets Hemmelighed.« Derfor burde jeg selv vogte mig. Af de tre Anker, Bladet fremfører, mener jeg nu ogsaa at kunne paavise, at kun den ene er berettiget.

1. Ved en Videnskabsmands Gennemlæsning af mit Manupskript er jeg allerede den Gang bleven gjort opmærksom paa, at *Leverrimene* først opkom 100 Aar senere. Men jeg sagde med Goethe: »Lad Bæstiet blive staaende!« idet jeg mente, at det vilde more de unge. Efter den ærede Anmelders Udtalelse havde jeg altsaa gjort bedre i at fjerne Fejlen, da den kan forvirre Læsernes historiske Begreber.

2. *Det hvide Sukker* mener jeg derimod *ikke* gør noget. 1529 kaldtes Hans Tavsen af Kongen til København, altsaa omtrent ved det Tidspunkt maa »Lehnsmandens Hus« foregaa. 1545, c. 16 Aar senere, ved vi — efter Troels Lund — at Kristian den 3 lod hente 8 Pd. Strøsukker fra Leipzig.

Ved samme Konges Hof — han regerede jo fra 1533 til 1559 — brugtes aarlig 1100 Pd Sukker. Ved Aarhundredets Midte ved vi, at en dansk Adelsmand brugte 114 Pd Sukker i tre Aar. 1560 døde Gustav Vasa; det maa altsaa være *før* den Tid, at han advarer sine Døtre mod at »forslemme Maven med frosne Nødder, Sukker og andet Shavl.« — Af alt dette ved vi altsaa sikkert, at Sukker brugtes i Norden 15-20 Aar efter den Tid, Skuespillet foregaar; men derfor kan der jo godt paa *samme* Tid være forskrevet noget, hvorom vi *ingen* Oplysning har faaet, særlig til et lækkermundet Kloster. Naar det sikre ligger *saa* nær Tiden, og det hele godt *kan* have fundet Sted, er det vist unødig at gøre Ophævelse derover. Hvad Sukkerets Farve vedrører, da siger Troels Lund: »Den almindeligste Form var hvidt Sukker i Toppe« — altsaa ikke mørkt Sukker, som den ærede Anmelder mener.

3. Det er mærkeligt, at Ordet »Adbyrd« er fremmed for Anmelderen, thi dette burde være fremhævet med Ros og ikke med Dadel; det er nemlig et godt gammelt Ord, som Sprogrensere er glade ved. Hans Dahls Hjælpeordbog, som alle, der skriver om gammelt Sprog, naturligvis ejer, siger herom: Adbyrd-Gebærde, Opførsel, Maade at bære sig ad paa i Miner Lader. Paa Oldnordisk hedder det atburd, paa Svensk atbörd, almindelig i gammelt dansk. (Videnskabernes Selskabs Ordbog). Efter lang Hvile blev det opfrisket af H. C. Ørsted, som skriver om det. »Adbyrd, et godt, gammelt Ord, som man har ladet forældes og fortrænges af det ravtyske Ord Gebærde.« I »Rejse i Dalarne« skriver ogsaa Barfod: »at ikke den mest høviske Kvinde skulde have hørt et Ord eller set en Lade eller Adbyrd, hun kunde tage Forargelse af«. Jævnf. »bære sig ad«, »Jernbyrd.«

Maa jeg til Slut udtale en Tak for den ellers saa venlige Anbefaling for min Bog.

Ærbødigst
Anna Erslev.

Redaktionen tillader sig herved at anbefale til gode Menneskers Hjælp en 40-aarig, syg og arbejdsudygtig Kvinde, der i mange Aar har lidt af en uhelbredelig Sygdom og i det hele lever under sørgelige Forhold. Hendes Adresse er Katrine Petersen, Drosensvej 22, Silkeborg.

Fra Uge til Uge.

Opmærksomheden henledes paa omstaaende Annonse om D. K. Clupaften.

Medlemmerne have Lov at medtage Gæster.

Polens Kvinder.

I Anledning af det oprørende Skoletyranni, der fra preussisk Side øves mod polske Børn, er der over hele Polen bleven dannet Kvindekomitéer, som har samlet sig om et Opraab til alle Kvinder i den gamle og ny Verden. Gennem Dr. G. Brandes tilstiller Fru Maryla Wolska danske Kvinder følgende:

Appel til Evropas Kvinder!

Under de syv Aarhundreder, i hvilke den polske Nation har kæmpet mod Teutonerne, er det nu anden Gang, at en kvindelig Røst hæver sig for det forfulgte Folk imod tysk Uretfærdighed. Første Gang skete det, da Dronning Hedvig truede den tyske Ordens Stormester med den guddommelige Vrede, og kort Tid derefter led Ordenen det afgørende Nederlag ved Grünwald.

Nu appellerer for anden Gang alle polske Kvinder, alle polske Mødre deres Sag imod det tyske Barbari og imod den uretfærdige Tugtelse, der er tilføjet deres Børn — hvem véd, om ikke Fremtidens Skygger skjuler et nyt Grünwald . . .

Det er ikke blot i vor nationale Stræbens Navn, men i Menneskelighedens, at vi appellerer til alle Folkeslag, til alle de Kvinder, der har et Moderhjærte.

I deres nationale Hovmod tillægger Preusserne sig Ret til at civilisere; de tilsteder ikke, at et Folk, der er underkastet deres Aag, har anden Attraa, andre Forhaabninger end deres; de krænker de helligste Følelser endog i Smaabørns Hjærter.

Vi æsker i den uhørte Sag, der fylder vort Sind med Harme, alle de Folkeslags Dom, der selv har kæmpet for deres Ret og Frihed.

I den katolske Skole i den lille Landsby Wresnia i Storhertugdømmet Posen, en polsk Provins under Preussens Aag, befaler man de polske Børn at bede og at lære Katekismen paa Tysk. Børnene, som fra deres spædeste Aar er vante til at bede i deres Modersmaal, kan ikke lyde Lærerens Bud. Man indelukker dem da i Skolen; man pisker dem til Blods. Paa en lille Pige river Læreren med sine Fingre Munden itu for at faa hende til at fremsige Bønnen paa Tysk. De Skrig, som udstødes af de saaledes martrede Børn, faar en Hob Mennesker til at samles under Skolens Vinduer. Børnenes Forældre og Værger bryder ud i Klager. Men de Klageskrig, der udstødes af Mødrene, fornærmer de preussiske Myndigheder; de betegner dem som Oprør og forfølger for Domstolene de ulykkelige Kvinder og alle, der har villet skride ind til Fordel for Ofrene. Trods Forældrenes og andres Vidnesbyrd, der stadfæstede, at Børnene var saa rede, saa de ikke kunde holde en Bog i deres Hænder, blev de tyve Anklagede, der mødte for Retten, sidst i November dømte til at sættes bag Bolt og Jærn for en Tid, der varierer fra et halvt Aar til halvandet.

Men hvad der er uhørt og enestaaende: Statsadvokaten nedlagde kun Fordring paa en ringe Straf; Domstolen brød sig ikke derom, men dømte endog en dødssyg Kvinde, Moder til syv Børn, til det højeste Maal af Straf.

Hvilket Hjærte opbringes ikke ved Tanken om de Lidelser og den Tortur, der paalægges disse ulykkelige Mødre, hvis eneste Forbrydelse er at være Mødre . . og polske Kvinder!

Vi, der er disse Ulykkeliges Søstre, vi rejser os som en levende Billedstøtte af Smerten overfor alle andre Folk og udstøder Raabet: Retfærdighed!

Gid vort Raab maatte finde et Ekko i alle Hjærter og brændemærke vore Bødler med Vanærens Stempel!

Dansk Kvindesamfund.

»Dansk Kvindesamfund«s første Klubaften i det nye Aar, Mandag den 6te, var overordentlig vellykket og fornøjelig fra først til sidst. Til Gæsternes Underholdning havde Bestyrelsen formaaet Frøken Elna Jacobson til at holde et Foredrag om den norske Digter, Henrik Wergeland. Foruden at man uafbrudt holdtes fangen af Frøken Jacobsons Skildring af denne sympatiske og ejendommelige Skikkelse, maatte man beundre den sjældne Evne, Frøken Jacobson har til at forme og fremføre sin Tale. Desværre er denne Evne kun lidet udviklet blandt Kvinderne her hjemme — endnu da, og dog vilde saadanne Evner sikkert være af Betydning for Kvindesagen.

Efter Foredraget, for hvilket Frøken Jacobson høstede en varm Tak, samledes man om et pragtfuldt, straalende Juletræ og sang et Par Salmer. Frøken Karoline Hansen havde haft den elskværdige Ide at traktere samtlige Gæster med Kaffe, The og Bjærge af Julekage, og under den hyggeligste Stemning forløb Timerne desværre altfor hurtigt for de talrige Tilstedeværende.

Fra Jærnbaneetaten.

Jærnbaneforeningen har i dette Efteraar afholdt en Række Møder angaaende Lønningssagen. Paa et af disse kom de kvindelige Ansatte ogsaa til Orde, og deres Ønsker begrundedes yderligere ved nedenstaaende Artikel, optaget i Foreningens Blad »Vor Stand«. Da den synes at have mere almen Interesse, gengiver vi den her:

Ved det af Forretningsudvalget sammenkaldte Møde paa Godsbanegaarden d. 9. f. M. blev der med Enstemmighed vedtaget en Henstilling til »Jærnbaneforeningen« om, at denne vilde arbejde for, at det i Jærnbanekommissionens Betænkning indeholdte Forslag om en særlig Lønningsklasse for kvindelige Assistenter ophæves, saaledes at Lønningen, i Lighed med hvad der finder Sted i Postetaten, bliver ens for mandlige og kvindelige Ansatte.

Det er altsaa ikke uden Præcedens, at Staten giver Kvinder lige Adgang med Mænd til Ansættelse i dens Tjeneste, og det maa antages at være sket i rigtig Erkendelse af det simple Retfærdighedsprincip, at samme Arbejde har Krav paa samme Løn. Hvor For ringerne for Ansættelse er lige, og Kravet med Hensyn til Arbejdets Udførelse saavel kvantitativt som kvalitativt er ens, dér synes det at maatte ligge klart for Dagen, at saa maa ogsaa Lønnen være den samme. Som Forholdene i Øjeblikket er indenfor Statsbanedriften, da er der, saavidt vi kan skønne, ikke nogen Lovhjemmel for at lade kvindelige Ansatte indtage nogen Særstilling, men desuagtet har Administrationen fundet sig foranlediget til Gang paa Gang at forbigaa dem ved Forfremmelse for derefter med visse eller rettere uvisse Mellemrum at lade nogle af de kvindelige Skrivere blive forfremmede til Assistenter; hvilket Princip, der har gjort sig gældende ved de omhandlede Forfremmelser, har det, idetmindste for Udenforadministrationenstaaende, ikke væ et muligt at konstatere.

Efter Kommissionsbetænkningen skal kvindelige Assistenter indtage den Særstilling, at deres Løn og Aldersstilling ansæ tes betydelig lavere end for de tilsvarende mandlige. Hvad vil Følgerne heraf blive? Enten vil Staten, der jo skal administrere saa billigt som muligt, tilstræbe at faa det mest mulige af sit Arbejde udført for denne billige Pris, og dette vil sikkert ske, saafremt den faar de dygtige Kvinder til at gaa ind paa disse Vilkaar, eller ogsaa vil denne Særklasse blive rekruteret blandt de mindre duelige. de mindre energisk arbejdende Kvinder (og disse vil meget let kunne berolige deres Samvittighed med, at da Lønnen er mindre, vil man heller ikke med Billighed kunne forlange samme Præstationer som af de mandlige Ansatte) og da vil det blive en daarlig Økonomi for Staten. Saafremt dette Ulighedsprincip bliver lovfæstet, da vil det blive utaalelige Vilkaar at arbejde under saavel for den mandlige som for den kvindelige Part. De vil ikke ophøre med at se skævt til hinanden, den første af Had, fordi den kvindelige Ansatte optræder som Underbyder af hans Arbejde, den anden af Misundelse, fordi hun er afskaaren fra, trods det, at hun arbejder Side om Side med Manden og tildeles det samme Arbejde, at opnaa samme Løn. Vilde det derfor ikke være i Mandens egen velforstaaede Interesse at afværge, at dette uretfærdige Princip bliver ophøjet til Lov? Er det først sket, da bliver det vanskeligt at faa det kuldkastet. Vilde det ikke være lige heldbringende for begge Parter, at den kvindelige Ansatte fik Lov til at arbejde som Mandens jævnbyrdige Kammerat?

Og nu kommer vi til den anden Side af Sagen, til dette, som det ogsaa viste sig ved Mødet den 9. ds., at Jærnbaneforeningens Forretningsudvalg var klar over, at Spørgsmaalet om Kvindens Ligeberettigelse med Manden ikke blot vedrører Jærnbaneetaten, men tillige er et Samfundsspørgsmaal. De to eneste begrundede, indtil Trivialitet gentagne, Indvendinger er disse, at Manden er Familieforsørger, Kvinden ikke, og Kvindens Arbejde staar ikke paa Højde med Mandens. Den sidste Paastand turde for Jærnbaneetatens Vedkommende være bedst gendre en ved den Kendsgerning, at de samme Arbejder snart udføres af mandlige, snart af kvindelige Ansatte samt derved, at man har Eksempler paa, at kvindelige Skrivere har overtaget I. Klasses Assistenters Arbejde og i Aarevis udført dette til deres Foresattes Tilfredshed. Til den første Indvending kan svares med Spørgs-

---

af et Menneske, som kender til dagligt Slid og Slæb, men dog ikke ser altfor mørkt paa Livet og ikke tvivler paa, at der endnu kan være meget godt i Vente for to, der med ærlig Villie tager Arbejdet op.

Medens Hustruen i de engelske Mysteriespil har faaet en ret indgaaende, om end ikke altid blid og kærlig Behandling, er det paafaldende, hvor fjernt fra Forfatternes Tanker den *unge Pige* synes at være. Det er næsten, som om hun ikke eksisterede. Mulig hænger dette sammen med den Omstændighed, at det erotiske Element er udeladt af de engelske Skuespil. De franske derimod har intet imod Elskov og behandler den unge Pige, naar Lejlighed gives, med en vis galant Interesse. Naar Mysteriespillene omhandler Jomfru Maria, hvad de selvfølgelig ofte gør, ogsaa da hun var Barn og ung Pige, smykker de hende med alle mulige Dyder, uden dog at frembringe noget virkeligt Billede af barnlig eller jomfruelig Ynde. Langt bedre lykkes Fremstillingen af det *moderlige* hos hende. Himmeldronningen med Diadem og Glorie, klædt i Silke og Skarlagen, opvartet af Ærkeengle og tilbedt paa Jorden som i Himlen, er egentlig kun en stiv Dukke; men hos Moderen Maria er der mange smukke og rørende Træk, lige fra da hun med Glæde gynger sin nyfødte Søn paa Armen, og til hun i dybeste Smærte klager under hans Kors.

Moderfølelsen skildres i det hele taget kønt og inderligt. Selv hvor Kvinderne, som i et fransk Skuespil de to Mødre ved Salomons Dom, kun er temmelig løse Fugle, skifter deres Tone fra letfærdig Pjat til moderlige Kærlighedsytringer, naar Talen falder paa deres Barn. Moderligheden har til alle Tider vakt Ærbødighed.

Sluttelig samler Forfatterinden Resultaterne af sine baade omfattende og grundige Forskninger om Middelalderens religiøse Skuespil og Kvindens Rolle deri saaledes, at der øjensynlig i hine fjerne Tider, lige saa vel som i vore Dage, har været en hel Del at udsætte paa Kvindekønnet. Det kan se ud, som om Mandens Erfaringer gaar ud paa, at Kvinden er trættekær og herskesyg, snakkesalig og upaalidelig. Dog derfor behøver hverken de Tiders Tanker om Kvinden at have været saa ringe eller Skuespillenes Forfattere gennemgaaende at have været Kvindehadere. Thi samtidig med, at der klages over de dumme, stædige, trættekære, letsindige Hustruer, hæves de samme Kvinder til Skyerne, naar de er Mødre. Saaledes gives der dem i Virkeligheden fuld Oprejsning for al den Spot, der er bleven udøst over dem; ja, det synes, som om Spotten i mange Tilfælde ikke var rigtig alvorlig ment, naar f. Eks. Manden i Nødens Time søger sin Hustrus Raad og staar sig godt ved at følge det.

Hvad de nationale Forskelligheder angaar, finder Forfatterinden Hustruen i de engelske Skuespil grovere og mere usleben end i de franske, men mere trofast og paalidelig, medens den franske Kvinde absolut er den mest indtagende og forføreriske. Den engelske Hustru er en arbejdsvant Kvinde med grove Hænder, den franske ofte en sminket og friseret Kokette. Dette fører igen Tanken hen paa, at Elskov er noget, der næsten ikke omtales i de engelske Stykker; i de franske derimod spiller særlig den rent sanselige Kærlighed en vis Rolle.

Bogens sidste Ytringer, nemlig om Moderkærligheden, er saa smukke, at det maa være tilladt her at citere dem: Om Moderen falder de to Nationers Dom derimod i det væsentlige sammen: En Moder er altid trofast, kærlig og opofrende. De franske og engelske Mødre har maaske en lidt forskellig Maade at udtrykke deres Moderkærlighed paa; ser man paa den ene Side den franske spøge og lege med sit lille Barn, til hun glemmer hele den øvrige Verden i sin Glæde over det, saa ser man paa den anden Side den engelske, væbnet med sin Haandten, fare løs paa de raa Soldater, der har dræbt hendes lille Skat *), og uddele saa drøje Hug, at de stønner derved.

*) i et Skuespil, der handler om Barnemordet i Bethlehem.